

В статье рассматриваются характерные черты права промышленной собственности в правовой системе современной Украины и влияние правовых систем мира на ее развитие под влиянием этих мировых процессов.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, патент, промышленная собственность, международное законодательство.

Summary

Yashurova M. Place of industrial property law in the legal system and the impact of legal systems of the world in the development of the.

In article identifies the characteristic features of industrial property rights in the legal system of Ukraine and the impact of legal systems of the world in its development under the influence of these global processes.

Key words: intellectual property, patent, industrial property, international law.

УДК 347.77

О. О. БОНДАРЕНКО

Ольга Олегівна Бондаренко, здобувач Київського університету права НАН України

ЗНАЧЕННЯ СУТТЄВИХ ОЗНАК ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ОБСЯГУ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВОГО ЗРАЗКА

Тривалий час суспільні відносини у світі розвиваються під впливом інтеграційних процесів. Ці процеси охопили вже всі регіони земної кулі. Економічне відродження України, орієнтація на розвиток ринкових відносин, прагнення увійти повноправним членом до світового співтовариства потребує чіткого визначення перспектив розвитку та вдосконалення суспільних відносин у сфері створення й використання продуктів творчості та інтелекту людини. Правова охорона інтелектуальної власності вимагає запровадження нових організаційно правових заходів, вдосконалення відповідного законодавства, аналізу практики його застосування¹.

У зв'язку з формуванням спільного економічного простору між Україною та Європейським Союзом необхідним є удосконалення правової охорони й захисту права об'єктів інтелектуальної власності для забезпечення належного рівня їх виконання. Україні необхідно удосконалити механізми охорони прав на промислові зразки з метою забезпечення такого ж рівня охорони, як і за законодавством ЄС.

Дослідженням поставленого питання займалися такі провідні вчені України, як Ю. Бошицький, М. Ортинська, О. Чомахашвілі та ін.

Згідно з чинним законодавством, а саме ч. 6 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», обсяг правової охорони, що надається, визначається сукупністю суттєвих ознак (представлених на зображенні виробу, який внесено до Державного реєстру патентів України на промислові зразки) і засвідчується патентом з наведеною у ньому копією внесеного до Реєстру зображення виробу.

Відповідно до правил складання та подання заявки, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 18 лютого 2002 р. № 110, Розділ «Суть і суттєві ознаки промислового зразка» має містити опис усіх суттєвих ознак, які формують зоровий образ заявленого виробу. Суть промислового зразка характеризується сукупністю відображених на зображеннях його суттєвих ознак, які визначають зовнішній вигляд виробу з його естетичними та/або ергономічними особливостями².

Насамперед необхідно зрозуміти, що означає поняття «суттєві ознаки». У цьому зв'язку можливі такі уточнення смислового змісту поняття «суттєва ознака» та інших зв'язаних з ним понять:

– зразок є двоєдиним об'єктом, і його юридична охорона патентом забезпечується відповідно в двох рівнях: зображення (суб'єктивний аспект) охороняє зразок від копіювання і характеризується всією сукупністю суттєвих ознак, відображених на репродукціях зразка. Перелік суттєвих ознак промислового зразка характеризує знання про те, як «складено» зразок (об'єктивний аспект) і охороняє зразок від імітації. Перелік, таким чином, є частиною сукупності;

– суттєві ознаки є словесною характеристикою зразка, а естетичні особливості виробу, в якому зразок втілений – його візуальною характеристикою;

– кожна суттєва ознака в переліку відображена на репродукції у вигляді певної естетичної особливості та ідентифікує його;

– репродукція зразка визначає обсяг його правової охорони у разі копіювання, а перелік, виступаючи словесною характеристикою зразка, конкретизує обсяг його патентної охорони при спробах його імітації;

– сутність зразка, втіленого в конкретному виробі, візуально спостерігається у виді естетичних особливостей зовнішнього вигляду виробу, в якому він використаний, а перелік суттєвих ознак вказує на ці особливості³.

Необхідно пам'ятати, що має бути підтвердження суттєвості ознаки для зовнішнього вигляду промислового зразка. Для такого підтвердження не достатньо вказати, що дана ознака є ознакою форми виробу чи його конфігурації, ознакою орнаментативної або поєднанням кольорів, ліній або декором виробу, текстурою, фактурою матеріалу.

Отже, перш ніж подавати заявку на отримання патенту, потрібно визначити, які ознаки є суттєвими, а які – ні, а також вирішити, які зображення подавати із заявкою. Відповідно до Правил складання заявки на промисловий зразок ознака належить до суттєвих, якщо вона впливає на формування зовнішнього вигляду виробу, якому притаманна така ознака⁴.

До суттєвих ознак промислового зразка відносять такі ознаки, які визначають естетичні та ергономічні особливості зовнішнього вигляду виробу, являють собою словесну ідентифікацію властивостей виробу. Зокрема, такими ознаками можуть виступати: форма, конфігурація, поєднання кольорів. Тобто, можна сказати, що суттєвими ознаками виступають ті ознаки, які формують зовнішній вигляд предмета і дають можливість адекватно роз'яснити ту естетичну цінність виробу, заради якої саме і реєструється промисловий зразок. До суттєвих ознак промислового зразка належать:

- склад та кількість основних композиційних елементів;
- форма та конфігурація цих елементів;
- взаємне розміщення та підпорядкованість основних елементів;
- характер графічного, кольорового, фактурного рішень.

Аналізуючи суттєвість ознак, доцільно брати до уваги вигляд виробу, до якого належить промисловий зразок, є він об'ємним чи площинним.

Звернувшись до практики проведення експертизи, можна сказати, що стосовно об'ємних виробів промислового дизайну, як правило, роль істотних ознак виконують ті з них, що характеризують формування, взаємне розташування та пластичне рішення елементів виробу. А ознаки, які характеризують орнаментальну, колористичну, фактурну сторони зовнішнього вигляду виробу, можуть вважатися як суттєвими так і не суттєвими ознаками. У випадку, якщо виріб є площинним, то до суттєвих можуть бути віднесені ознаки, що характеризують композиційну побудову, образотворчі, орнаментальні та шрифтові елементи, а також колористичне рішення. Наприклад, для етикеток у більшості випадків істотними ознаками будуть композиційна побудова, образотворчий мотив, шрифт, колористичне рішення, розташування елементів промислового зразка, а форма ж самої етикетки не завжди буде суттєвою ознакою.

Виявлення суттєвих ознак промислових зразків простіше здійснювати при порівняльному аналізі промислових зразків, що належать до виробів схожого зовнішнього вигляду того ж або однорідного призначення. Тому буде доцільно виявляти істотні ознаки заявленого промислового зразка після проведення інформаційного пошуку шляхом порівняння заявленого промислового зразка та промислових зразків, які є подібними.

Істотні ознаки промислового зразка, як правило, є домінуючими і тому залишають зорове враження.

Таким чином, виявлення суттєвих ознак промислового зразка має на увазі передусім виділення ергономічних особливостей та (або) естетичних особливостей промислового зразка, які притаманні зовнішньому вигляду виробу, представлено на зображеннях, й оцінці ролі цих особливостей при формуванні загального зорового враження. Слід зазначити, що не можуть вважатися суттєвими ознаки, які впливають на властивості виробу та визначають його функціональне призначення.

У разі якщо під час проведення експертизи буде встановлено ознаку, не заявлену як суттєва, а експерт вважає, що без неї не повною мірою проявляються естетичні та ергономічні властивості промислового зразка, то заявнику можуть запропонувати включити її до суттєвих ознак.

Після визначення суттєвих ознак потрібно з'ясувати, які зображення слід подавати. Якщо заявляється двовимірний об'єкт, скажімо, етикетка, то достатньо буде подати одне зображення. Якщо ж об'єкт тривимірний, наприклад, зовнішній вигляд промислового приладу, то потрібно подати таку кількість зображень, які дають змогу уявити загальний вигляд виробу⁵.

Патентне відомство публікує в офіційному бюлетені зображення промислового зразка та перелік суттєвих ознак. Це зумовлено тим, що естетичні особливості промислового зразка пов'язані винятково із зображенням зовнішнього вигляду виробу, в якому втілено зразок, а перелік суттєвих ознак є словесною характеристикою художньо-конструкторського рішення виробу, який визначає його зовнішній вигляд. Словесна форма ідентифікації естетичних та/або ергономічних особливостей зовнішнього вигляду виробу, в якому реалізовано зразок, дає змогу належним чином обґрунтувати ту естетичну цінність, яка і є інтелектуальною власністю патентовласника⁶.

Публікація зображення промислового зразка забезпечує охорону промислового зразка від копіювання, а наявність у публікації переліку суттєвих ознак промислового зразка (у сполученні із зображенням) є юридичним інструментом його правової охорони від можливої імітації у випадку зміни несуттєвих деталей зображення.

Певна продукція визнається виготовленою із застосуванням промислового зразка, якщо при цьому використані всі суттєві ознаки. Наприклад, якщо заявлено пляшку, що характеризується певною оригінальною формою та орнаментальною різьбою, то відтворення лише оригінальної форми не буде використанням всіх суттєвих ознак, а, отже, і порушенням прав на промисловий зразок⁷.

Слід зазначити, що законодавець застосовує поняття «сукупність суттєвих ознак» при визначенні обсягу майнових прав на промисловий зразок, чим і підкреслює, що ці права встановлюються не до кожної окремої ознаки, а до їх сукупності як цілісної категорії. Це свідчить про те, що досить легко порушити майнові

права на промисловий зразок і не понести відповідальності – достатньо при розробці промислового зразка замінити, змінити або виключити одну суттєву ознаку у вже існуючого і успішно зареєструвати промисловий зразок. З огляду на це, ми бачимо, що на сьогоднішній день у судовій практиці є справи, в яких запатентований промисловий зразок, незважаючи на загальну візуальну схожість із зовнішнім виглядом протиставленого виробу, не визнавався використаним і майнові права на нього не вважалися порушеними.

Крім суттєвих ознак, промисловий зразок наділений так званими нюансними (не суттєвими) ознаками, які недостатньо виражені, не є домінуючими, як суттєві, при зоровому сприйнятті виробу. Тобто, вони не призводять до змін зорового враження, яке справляє предмет. Та треба мати на увазі, що є випадки, коли окремо кожна нюансна ознака не буде змінювати зорового враження від виробу, але у сукупності вони можуть кардинально змінювати таке враження, і тоді їх у сукупності можуть визнати суттєвими. Прикладом може виступати розміщення кнопок на телевізорах, панелях інструментів.

При аналізі положень чинного законодавства автор роботи дійшов висновку, що опису промислового зразка, опису його суттєвих та несуттєвих ознак приділяється мало уваги. І необхідно більш детально закріпити положення про перелік суттєвих ознак промислового зразка, що буде виступати гарантією його не копіювання, а закріплення на законодавчому рівні – юридичним інструментом правової охорони промислових зразків.

У ході аналізу суттєвих ознак промислового зразка та їх переліку виникає проблема, яка полягає в тому, що перелік суттєвих ознак складається самим заявником, хоча навіть патентному повіреному важко скласти перелік суттєвих ознак, який би конкретно, точно описував промисловий зразок. Тому непоодинокими є ситуації, коли перелік суттєвих ознак промислового зразка конкретного зовнішнього виду може характеризувати і об'єкти відмінного зовнішнього вигляду.

Отже, необхідно встановити та закріпити ознаки, які будуть вважатися суттєвими для характеристики художньо-конструкторського рішення виробу залежно від його виду та структури. До того ж, це спростить процес визначення переліку суттєвих ознак для заявника.

Також, на нашу думку, необхідно встановити умову того, що при проведенні експертизи увага буде звертатися передусім на зображення промислового зразка і суттєві ознаки будуть виражатися у відсиланні до зображення зразка, наприклад, у такій формі: «промисловий зразок – це олівець з утримувачем, як показано та описано». Тобто, показано буде на зображенні, а описання буде міститися нижче зображень, у якому буде описання того, що зображено. Тому обсяг правової охорони буде встановлюватися відповідно до зображення, що, на наш погляд, зменшить реєстрацію промислових зразків з незначними змінами деяких суттєвих ознак промислового зразка.

Таким чином, можна вважати, що саме зображення у сукупності з описом нових основних ознак зовнішнього вигляду виробу, які зазначають його особливість, виступають «формулою» промислового зразка, що відіграє вирішальну роль при встановленні правової охорони та подальшої реєстрації об'єкта.

Тому необхідно внести зміни до п. 6 ст. 5 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» та вкласти її у такій редакції: «Обсяг правової охорони, що надається, визначається описом нових суттєвих ознак промислового зразка, представлених на зображенні (зображеннях) виробу, внесеному до Реєстру, і засвідчується патентом з наведеною у ньому копією внесеного до Реєстру зображення виробу.

Тлумачення ознак промислового зразка повинно здійснюватися в межах його опису з обов'язковим використанням зображень виробу».

¹ Бошицький Ю. Л. Удосконалення національного законодавства в сфері інтелектуальної власності: проблеми та перспективи / Ю. Л. Бошицький // Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку : зб. наук. праць Всеукр. наук.-практ. конф. Київський ун-т права НАН України. – К. : Вид-во Європейського університету, 2011. – С. 7–10.

² Про затвердження Правил складання та подання заявки на промисловий зразок : Наказ Міністерства освіти і науки України від 18 лютого 2002 р. № 110-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pu.if.ua/inst/ndc/intelect/59.htm>

³ Эстетическое содержание существенных признаков промышленного образца / В. А. Селяков. – М. : ИНИЦ Роспатента, 2001. – 77 с.

⁴ Ортинська М. Промисловий зразок як об'єкт інтелектуальної власності / Марія Ортинська : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://flexr.com.ua/library/article/233/>

⁵ Там само.

⁶ Роботягова Л. Форми правової охорони промислових зразків / Л. Роботягова // Інтелектуальна власність. – 2004. – № 4. – С. 25–29.

⁷ Ортинська М. Вказана праця.

Резюме

Бондаренко О. О. Значення суттєвих ознак при встановленні обсягу правової охорони промислового зразка.

У даній статті розглядається питання стосовно отримання цивільно-правової охорони промислових зразків в Україні, зокрема суттєві ознаки, які мають вплив на обсяг правової охорони. Автором аналізуються основні засади, норми чинного законодавства, за допомогою яких регулюються питання правової охорони промислових зразків в Україні, а також вивчаються погляди різних вітчизняних та зарубіжних науковців.

У процесі дослідження питання було встановлено, що у законодавстві є прогалини, які необхідно заповнити для більш якісного механізму правової охорони промислових зразків в Україні. Для цього автор пропонує внести зміни та доповнення у Закон України «Про охорону прав на промислові зразки».

Ключові слова: промисловий зразок, суттєві ознаки, дизайн, промислова власність, новизна, оригінальність, патент, заявка, експертиза.

Резюме

Бондаренко О. О. Значение существенных признаков при установлении объема правовой охраны промышленного образца.

В данной статье рассматривается вопрос относительно получения гражданско-правовой охраны промышленных образцов в Украине, в частности существенные признаки, которые имеют влияние на объем правовой охраны. Автор анализирует основные принципы, нормы действующего законодательства, с помощью которых регулируются вопросы правовой охраны промышленных образцов в Украине, а также изучаются взгляды различных отечественных и зарубежных ученых.

В процессе исследования вопроса было установлено, что в законодательстве имеются пробелы, которые необходимо заполнить для более качественного механизма правовой охраны промышленных образцов в Украине. Для этого автор предлагает внести изменения и дополнения в Закон Украины «Об охране прав на промышленные образцы».

Ключевые слова: промышленный образец, существенные признаки, дизайн, промышленная собственность, новизна, оригинальность, патент, заявка, экспертиза.

Summary

Bondarenko O. The value of essential features when establishing the scope of legal protection of industrial design.

This article discusses the question regarding the receipt of civil legal protection of industrial designs in Ukraine, in particular, analyzes the significant characteristics that have an impact on the scope of legal protection. The author analyzes the basic principles of the current legislation, which regulate the issues of legal protection of industrial designs in Ukraine, and also examines the views of various domestic and foreign scientists.

During the survey, it was found that in the legislation there are gaps that need to be filled to better the mechanism of legal protection of industrial designs in Ukraine. To do this, the author proposes changes and additions to the Law of Ukraine “on protection of rights to industrial designs”.

Key words: industrial design, the essential features, designs, industrial property, novelty, originality, patent application, examination.

УДК 347.77

А. В. ЛУЗАН

Аліна Володимирівна Лузан, здобувач Київського університету права НАН України

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВІНАХОДІВ

Еволюційний розвиток людства нерозривно пов'язаний з науковою діяльністю індивідів, що забезпечує становлення їх інтелектуального потенціалу та здібностей. Сучасний світ є результатом тисячолітньої праці науковців усіх сфер, починаючи від сивої давнини та закінчуючи сучасними космічними дослідженнями галактик та прогнозованим освоєнням нових планет.

Наука – найважливіший елемент духовної культури, найвища форма людських знань; система знань, що розвивається, і яка досягається за допомогою відповідних методів пізнання, виражається в точних поняттях, істинність яких перевіряється та доводиться суспільною практикою. Наука – це система понять про явища та закони навколишнього світу або духовної діяльності людей, яка надає можливість передбачення та перетворення дійсності в інтересах суспільства, історично сформована форма людської діяльності, «духовного виробництва», що має своїм змістом та результатом цілеспрямовано зібрані факти, вироблені гіпотези та теорії, в основу яких покладені закони, прийоми та методи дослідження¹.

Наука – теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність; одна з форм суспільної свідомості. У ході історичного розвитку наука перетворюється на продуктивну силу суспільства і найважливіший соціальний інститут. Термін «наука» вживається також для позначення окремих галузей наукових знань².

Таким чином, ми бачимо, що наука – це складна багатогранна категорія, яка включає в себе цілеспрямовану діяльність людини як розумної істоти з метою опанування знань, отриманих у минулому та продукування нових обґрунтованих теорій та концепцій із кінцевим результатом, що є корисним для певного роду діяльності.

Як справедливо зазначає С. Г. Гордієнко, наукове забезпечення практичної діяльності, впровадження до неї новітніх наукових досягнень цілеспрямовано здійснюється з дня проголошення незалежності України. На цій ниві накопичено вже чималий досвід. Зрозуміло, що даний досвід не лише позитивний. На підставі вивчення фундаментальних проблем з методології наукових досліджень та спираючись на думку поважних